

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Харківської Алли Анатоліївни на дисертацію

Сич Тетяни Володимирівни

**«Розвиток методології дослідження проблем управління освітою
в історії вітчизняної педагогічної науки**

(друга половина ХХ – початок ХХІ століття)»,

**представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.06 – теорія і методика управління освітою**

У сучасному суспільстві відбуваються глибокі геополітичні, соціокультурні й інноваційні трансформації, що визначають розвиток освіти та управління нею і суттєво модифікують спрямованість педагогічних досліджень, а також вимагають знаходження нових предметних полів дослідження або принципово іншого ракурсу розгляду педагогічної проблематики під впливом ідей глобалізації та діджиталізації. Окреслені зміни актуалізують необхідність переоцінки методології дослідження проблем управління освітою в історії вітчизняної педагогічної науки.

Для того щоб комплексно й об'єктивно оцінити розвиток методології дослідження проблем управління освітою в історії вітчизняної педагогічної науки слід усвідомити особливості наукової методології з тих часів, коли даний розподіл обґрунтовувався, зокрема у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття.

Дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри публічної служби та управління навчальними й соціальними закладами ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (протокол № 8 від 05.03.2014 р.) в межах комплексної теми «Теоретико-методологічні засади управління освітою» (державний реєстраційний номер 0117U0002853). Тему затверджено на засіданні Вченої ради ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (протокол № 9 від 25.04.2014 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді

з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні НАПН України (протокол № 5 від 27.05.2014 р.).

Науковий апарат дослідження сформульовано в цілому правильно. Відповідно до об'єкта, предмета та мети дослідження визначено завдання, вирішення яких послідовно й логічно розкрито в змісті дисертації (с. 5–6 автореф. та с. 39–40 дис.).

Специфіка предмета дослідження зумовила застосування особливого комплексу методів дослідження: аналіз методологічних та науково-педагогічних джерел; метод основного масиву, монографічний і вибірковий методи; кількісні методи аналізу документів (контент-аналіз); нетнографічний метод; аналіз, синтез і концептуалізація; структурно-функціональний, системний аналіз; індуктивний, дедуктивний, хронологічний, порівняльно-зіставний методи; компаративний аналіз; узагальнення та прогнозування (с. 6–7 автореф. та с. 41–42 дис.).

Різноманітністю відрізняється джерельна база. Авторка аналізує монографії, статті, посібники вітчизняних і зарубіжних науковців, присвячені філософії та методології науки й педагогічних досліджень та історії педагогіки, різним аспектам розвитку вітчизняної теорії управління; першоджерела та автентичні матеріали – статті, книги, дисертації та автореферати дисертацій вітчизняних науковців, присвячені питанням управління освітою, зі загальнонаукової методології, методології педагогічних досліджень та методології досліджень проблем управління; бібліографічні покажчики; словники; тематичну бібліографію; звіти про педагогічні читання й конференції; переліки міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти і молодих учених; звіти про наукову діяльність АПН України; звіти про засідання ВАК України; нормативно-правову документацію, яка регламентує науково-педагогічну діяльність; переліки вітчизняних періодичних видань у наукометричних базах Scopus, Web of Science, інформацію про міжнародні наукові проекти. Саме такий склад використаних джерел, а також їх велика кількість

(3222 найменувань) дозволили Тетяні Володимирівні всебічно розглянути проблему дослідження, зробити обґрунтовані висновки.

Виконане дослідження відрізняється широкою апробацією його результатів на міжнародних, усеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях (с. 9–10 автореф. та с. 46–47 дис.).

Яскравим свідченням наукової культури дисертантки є ретельна розробка всіх понять (понад 70), які розглядаються в дисертації. Тетяною Володимирівною Сич сформульовано ключове поняття дослідження «розвиток методології дослідження проблем управління освітою» як процесу, що зумовлює дослідження його етапів, а також як результату цього процесу, який розкривається крізь складники методології дослідження проблем управління освітою (методологічні засади), які саме підлягають змінам і характеризуються рівнем розвитку теорії управління освітою, теорії методології дослідження в галузі управління освітою та реалізованістю методологічних положень у наукових розвідках аналізу проблем управління освітою (с. 8, 30 автореф. та с. 3, 6–7, 44, 76 дис.).

До вагомих досягнень дослідження відносимо: номенклатуру й обґрунтування критеріїв аналізу розвитку методології дослідження проблем управління освітою в історії вітчизняної педагогічної науки (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) (с. 94–130 дис., дод. Б. с. 870–871 дис.); номенклатуру визначення понять «методологія», «метод», «методика» (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) (дод. А. с. 856–869 дис.); виділення основних етапів розвитку методології дослідження проблем управління освітою в історії вітчизняної педагогічної науки (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): перший етап (1950–1980-ті рр.) – зародження методології дослідження проблем управління освітою в межах загальнонаукової методології та методології педагогічних досліджень під впливом марксистсько-ленінської ідеології та авторитарної управлінської парадигми; другий етап (із 1990-х років до 2007 р.) – становлення методології досліджень проблем управління освітою в процесі формування національної

педагогічної науки, вітчизняної теорії управління та системної методології педагогічних досліджень; третій етап (із 2008 р. і до сьогодні) – розвиток методології дослідження проблем управління освітою під впливом інтеграційних процесів до європейського освітнього простору та наукових традицій, який характеризується накопиченням емпіричного матеріалу та формуванням теоретичного знання (с. 5, 507 дис.); визначення позитивних і негативних факторів розвитку вітчизняної теорії управління освітою (с. 31 автореф. та с. 528 дис.), розвитку методологічного знання з дослідження проблем управління освітою (с. 32 автореф. та с. 529–530 дис.); обґрунтування двох основних напрямів розвитку методології дослідження проблем управління освітою у вітчизняній науці: орієнтація на педагогічну методологію як основу її подальшого розвитку та орієнтація на методологію досліджень загального менеджменту.

Практичне значення наукової розвідки полягає в тому, що представлений фактологічний матеріал, теоретичні й методичні положення та висновки можуть бути використані науковцями: у процесі розробки й обґрунтуванні методології досліджень, присвячених проблемам управління освітою; під час підготовки науково-методичної літератури із методології дослідження проблем управління освітою; у процесі викладання відповідних курсів, спецкурсів і спецсемінірів у закладах вищої освіти.

Автореферат дисертації цілком відбиває її зміст.

Дисертація відрізняється науковою новизною, має безперечну теоретичну і практичну значимість. Зміст роботи свідчить про те, що всі поставлені завдання дисертантка в ході дослідження виконала. Результати проведеної роботи допомогли визначити перспективні напрями подальшого розвитку цієї наукової проблеми.

Позитивно оцінюючи дисертацію, відзначимо дискусійні питання та окремі зауваження, а саме:

1. У тексті дисертації не однаково детально представлено матеріали за усіма показниками критеріїв.

2. Підрозділ 1.2. має назву «Категоріально-понятійний апарат дослідження», але коло розглянутих у ньому понять є обмеженим. Доцільним був розгляд таких понять як «початок ХХІ століття», «вектори аналізу», «період», «етап», «система наукової комунікації», «методологічний підхід» тощо.

3. Переліки періодичних видань за роками з проблем управління освітою доцільно було винести з параграфу 2.3. «Розвиток системи наукової комунікації у сфері управління освітою в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» та відповідно переліки періодичних видань за роками з проблем методології досліджень доцільно було винести з параграфу 3.1. «Інституційне та комунікативне забезпечення розвитку вітчизняної теорії методології дослідження проблем управління освітою» у додатки та узагальнити у таблиці.

4. У 5 розділі «Основні тенденції та напрями розвитку методології дослідження проблем управління освітою у вітчизняній педагогічній науці» дисертанткою обґрунтовано періодизацію розвитку методології дослідження проблем управління освітою в історії вітчизняної педагогічної науки (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) та визначено 3 етапи її розвитку: перший етап (1950–1980-ті рр.), другий етап (із 1990-х років до 2007 р.), третій етап (із 2008 р. і до сьогодні). У 2, 3 та 4 розділах аналізується процес розвитку методології дослідження проблем управління освітою та наводяться кількісні й якісні його характеристики за десятиріччями, які інколи називаються дослідницею «умовними періодами». Незрозумілим є співвідношення понять «етап» та «період» у дослідженні.

5. Назви 7 підрозділів починаються з поняття «аналіз», але це поняття акцентує увагу на процес пошуку, а бажано акцентувати увагу у назві на результати наукового пошуку.

6. У описі джерельної бази дослідження зазначено, що «у ході дослідження було проаналізовано 550 дисертацій, 495 книг та 1710 статей з проблем управління освітою; 87 дисертацій, 339 книг та 380 статей

з методології досліджень» (с. 7 автор. та с. 47 дис.), що у сумі перебільшує зазначену загальну кількість джерел (3222 найменування).

Висловлені зауваження певною мірою мають дискусійний характер і не зменшують загальної позитивної оцінки виконаної роботи.

Загальний висновок

Дисертація є актуальним, самостійним, завершеним дослідженням, що має наукову новизну, теоретичну і практичну значущість.

Дисертаційна робота на тему «Розвиток методології дослідження проблем управління освітою в історії вітчизняної педагогічної науки (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» відповідає вимогам пп. 9, 11–13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор, Сич Тетяна Володимирівна, заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
Комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Алла ХАРКІВСЬКА

Підпис *Алла Харківської*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів *[Signature]*
«30» листопада 2010 рік